

CENTRUM
CYFROWE

Warszawa, 7 listopada 2018 r.

Prof. dr hab. Piotr Gliński
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Szanowny Panie Premierze,

Piszemy do Pana jako organizacje, których misją jest upowszechnianie dostępu do wiedzy i kultury oraz promowanie domeny publicznej. Uważamy, że digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego jest konieczna, aby wszyscy mogli z niego korzystać i by zostało ono zachowane dla przyszłych pokoleń. Na ten proces bezpośredni wpływ będzie miał art. 5 projektu dyrektywy w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym (COM/2016/0593 final), która jest aktualnie przedmiotem negocjacji trójstronnych (trialogu).

Problem – oszustwa prawnoautorskie

Od ponad dziesięciu lat wolontariusze tworzący Wikipedię angażują się w projekty współpracy z instytucjami dziedzictwa, współdziałając również z małymi muzeami i archiwami dysponującymi ograniczonymi funduszami. Realizowane wspólnie przedsięwzięcia pomagają wypełnić lukę tam, gdzie zasoby i usługi publiczne na polu kultury nie są wystarczające. Projekty realizowane we współpracy z Wikimediami pozwalają dotrzeć do szerszego grona odbiorców, a także stają się ważne dla budowania społeczności wokół instytucji kultury. Wolontariusze zaangażowani w projekty związane z digitalizacją za każdym razem dbają o to, aby udostępniać wyłącznie zasoby, do których prawa autorskie już wygasły (i stały się przez to zasobem domeny publicznej), bądź co do których posiadacze praw wyrażają zgodę na takie udostępnianie.

Niestety, poszanowanie tej podstawowej zasady prawa autorskiego ulegało erozji na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci. Coraz częściej spotykamy się z problemem oszustw prawnoautorskich (*copyfraud*) w postaci roszczeń prawnoautorskich do utworów, które są już w domenie publicznej. Roszczenie takie może mieć formę noty "wszelkie prawa zastrzeżone" w książce, co zapobiega jej ponownemu wykorzystaniu. Innym przykładem są dochodzenia przez firmę muzyczną praw autorskich do dawnych nagrań muzyki poważnej¹. Czasem nawet finansowane ze środków publicznych muzea są zmuszane do zaniedbywania swojej misji oraz blokowania wykorzystywania zbiorów znajdujących się pod ich opieką poprzez oznakowanie zdigitalizowanych zasobów jako własne².

Rozwiązanie

Prawo autorskie nie ma na celu przyznania ochrony nikomu, kto sporządza jedynie wierne kopie utworów, np. poprzez digitalizację. Niestety, w całej Unii Europejskiej dochodzi do wielu sytuacji, w których poszczególne podmioty starają się dochodzić praw autorskich do zasobów domeny publicznej, tworząc niepewność, koszty prawne i ostatecznie powodując mniejszą efektywność procesu digitalizacji. Uważamy, że jest to jeden z tych obszarów, w których istnieje wyraźna potrzeba harmonizacji prawa na poziomie UE. W związku z tym, zdecydowanie popieramy zasadę "braku nowych praw autorskich w przypadku dokładnego zwielokrotniania dzieł w domenie publicznej", o której mowa w art. 5.1.a tekstu projektu dyrektywy przegłosowanym przez Parlament Europejski.

Przychody z digitalizacji

Fakt, że zwielokrotniony utwór znajduje się w domenie publicznej, nie uniemożliwia sprzedaży reprodukcji przez instytucje będące posiadaczami oryginałów utworów. Sprzedaż taka związana jest głównie z lokalizacją obiektu - zwykle jest to sklep instytucji wystawiającej dany utwór – a nie z istnienia wyłącznych praw autorskich. Liczne badania i przykłady pokazują, że ograniczenie dostępu do domeny publicznej nie generuje znacznych dochodów dla muzeów³. Wręcz przeciwnie, w kilku analizach przypadków wskazano

---

¹ <https://wikimediafoundation.org/2018/08/27/can-beethoven-send-takedown-requests-a-first-hand-account-of-one-german-professors-experience-with-overly-broad-upload-filters/>

² Opinia rzecznika generalnego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 25.10.2018 r., sprawa C-469/17

³ http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/1001/wipo_pub_1001.pdf,
https://www.kdl.kcl.ac.uk/fileadmin/documents/pubs/USMuseum_SimonTanner.pdf,
https://www.arthistorynews.com/articles/4891_UK_art_historians_call_for_abolition_of_image_fees_ctd,
<https://www.theartnewspaper.com/news/museums-right-to-charge-image-fees-is-called-into-question>

na wzrost dochodów, gdy utwory są powszechnie dostępne, również w wersji cyfrowej⁴. Dlatego też prawna ochrona domeny publicznej nie będzie stanowiła finansowego obciążenia dla instytucji kultury – jedynie pozwoli na lepsze uporządkowanie kwestii zarządzania prawami autorskimi w tych instytucjach.

Międzynarodowe zalecenia

Kilka organizacji międzynarodowych i instytucji aktywnie promuje ochronę domeny publicznej:

- **Komisja Europejska** zaleca Państwom Członkowskim podjęcie działań w celu "zapewnienia, że materiały w domenie publicznej pozostają w domenie publicznej po digitalizacji". (2011/711/UE Art.5).
- **UNESCO** zaleca "ochronę domeny publicznej" włącznie z zasadą, że "dowolny utwór w domenie publicznej może być dowolnie wykorzystywany przez dowolną osobę". (*International Instrument for the Safeguarding of Works in the Public Domain* - Międzynarodowy instrument ochrony prac w domenie publicznej, strona 15⁵).
- W badaniu **WIPO** stwierdzono, że "wszelka promocja domeny publicznej powinna mieć na celu zabezpieczenie [...] swobodnego korzystania z jej zasobów[...] i unikanie nakładania jakichkolwiek praw autorskich". (Badanie zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych oraz domeny publicznej; strona 9⁶).
- **Europeana** wyraźnie stwierdza, że "to, co znajduje się w domenie publicznej, musi pozostać w domenie publicznej", a "ochrona prawnoautorska do dzieł w domenie publicznej nie może zostać przywrócona". (*Public Domain Charter* - Karta domeny publicznej⁷).

Zachowywanie dziedzictwa kultury

Znane z historii straty: od Biblioteki Aleksandryjskiej do spłoneńcia Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie nie należą do przeszłości. Tylko w ostatnich latach zawalenie się archiwów miejskich w Kolonii w 2008 r., trzęsienie ziemi w środkowych Włoszech w 2016 r.

---

⁴ <https://pro.europeana.eu/post/democratising-the-rijksmuseum>,
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2120210, <https://www.clir.org/pubs/reports/pub157/>

⁵ <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000828/082879eb.pdf>

⁶ http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/cdip_4/cdip_4_3_rev_study_inf_1.pdf

⁷ <https://www.europeana.eu/portal/en/rights/public-domain-charter.html>

oraz pożar w Museu Nacional w Brazylii w 2018 r. zniszczyły bezcenne zasoby sztuki i artefakty. Niestety, we wszystkich tych przypadkach wiele obiektów nie zostało zdigitalizowanych. Wszystkie te przykłady przypominają nam o zagrożeniach dla dziedzictwa kultury i potrzebie nowych sposobów na jego zachowanie. Wspieranie domeny publicznej w unijnym prawie autorskim wspiera tym samym proces digitalizacji, a w konsekwencji lepsze zabezpieczenie naszego dziedzictwa.

**W imieniu Stowarzyszenia
Wikimedia Polska**

Michał Buczyński

**W imieniu Fundacji
Centrum Cyfrowe**

Aleksander Tarkowski